

УДК 336.663

Малюк Стас Ігорович

*студент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Черниш Ольга Василівна

*старший викладач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Київський національний університет технологій та дизайну*

м. Київ, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

В умовах ринкової економіки багато підприємств України зацікавлені у стабільному та ритмічному функціонуванні. Саме від ефективності використання оборотних активів залежить рівень ліквідності підприємства, його фінансова стійкість, платоспроможність та рентабельність. Сучасна економічна наука характеризується відсутністю єдиних методичних підходів щодо визначення показників оцінки ефективності використання вищезазначеної категорії.

Теоретичні засади методики оцінки ефективності використання оборотних активів викладені у працях таких вітчизняних та зарубіжних економістів, як А. М. Поддєрьогін, Г. М. Азаренкова, В. В. Ковальов, М. Д. Білик, О. С. Іванілов, Я. В. Гурєва, В. С. Сухарський, Н. Б. Ермасова, В. Н. Смагін, І. А. Бланк, С. М. Клименко, Г. О. Швиданенко, С. Ф. Покропивний, В. Я. Кармазін, В. В. Буряковський, Т. О. Примаєк, Т. А. Демченко, Г. Г. Кірейцев, М. В. Мних, Г. Савицька, О. Стоянова, Р. Мертон, Є. Брігхем, Р. Н. Холт та багато інших, які значне місце відводять саме розробці методичних підходів щодо визначення та розрахунку показників ефективності використання оборотних активів.

Аналіз праць свідчить про відсутність достатнього висвітлення питань, пов'язаних із розробкою сучасної методики аналізу ефективності формування та використання оборотних активів, особливо враховуючи специфіку діяльності окремого підприємства.

Вивчаючи наукові праці вчених-економістів, можна виділити чотири основних підходи щодо трактування економічної сутності категорії «оборотні активи».

Перший підхід. Оборотні активи — авансована вартість у оборотні виробничі фонди та фонди обігу (А. М. Поддєрьогін, Г. М. Азаренкова,

М. В. Мних). Прихильники цього підходу розглядають оборотні активи як об'єктивно необхідну економічну категорію, яка виступає авансованою в грошовій формі сукупною вартістю для створення обігових виробничих фондів та фондів обігу, які у процесі кругообігу змінюють одну функціональну форму іншою з метою безперервного процесу виробництва [1, с. 15–130].

Згідно *другого підходу*, оборотні активи – інвестовані засоби у поточну діяльність (Роберт К. Мертон, З. Боді, Є. Брігхем, Н. Б. Емасова, В. Н. Смагін). Сутність підходу полягає в тому, що оборотні активи розглядаються як засоби, інвестовані підприємством в поточні операції під час кожного операційного циклу [2, с. 315–380].

Прихильники *третього підходу* розглядають оборотні активи як мобільні активи, які використовуються і реалізуються підприємством протягом одного року або операційного циклу (В. В. Ковальов, Р. Н. Холт, М. Д. Білик, І. О. Бланк, Н. О. Власова, О. А. Круглова, Н. І. Безгінова). У цьому підході оборотні активи розуміються як сукупність майнових цінностей, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і повністю споживаються протягом одного операційного циклу [3, с. 418–490].

Та згідно *четвертого підходу* оборотні активи – сукупність оборотних фондів та фондів обігу. Прихильником цього підходу виступає В. С. Сухарський, який розглядає оборотні кошти як сукупність оборотних фондів та фондів обігу, які використовуються для фінансування господарської діяльності та виражені в грошовій формі [4, с. 15–160].

Ураховуючи вищезазначені підходи, можна відмітити, що оборотні активи – це активи підприємства, які виражені як у грошовій, так і у натуральній формі, та обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і повністю споживаються протягом одного операційного циклу.

Сучасні умови функціонування підприємств перетворюють процес оцінки ефективності використання оборотних активів на самостійну складову аналітичної роботи, результати якої можна використовувати як інформаційну базу при ухваленні стратегічних управлінських рішень так і при формуванні механізму управління фінансовим станом підприємства, посиленні його конкурентних позицій на ринках збуту.

Отже, для ефективності використання оборотних активів можна виділити наступну традиційну методику розрахунку показників оцінки ефективності використання оборотних активів (Табл. 1) [5, с. 53–54].

Проте традиційну методику розрахунку показників ефективності використання оборотних активів, для більш детального аналізу, необхідно розширювати та доповнювати. Зокрема рекомендується застосовувати сучасну методику розрахунку показників оцінки ефективності використання оборотних активів з урахуванням галузевої належності та специфіки діяльності підприємства (Табл. 2).

**Традиційна методика розрахунку показників
ефективності використання оборотних активів**

Показники	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність
1	2	3
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід / Середній залишок оборотних активів;	Показує число обертів, здійснених оборотними активами підприємства за період (зазвичай за рік), або, що те ж саме, — обсяг реалізованої продукції в розрахунку на 1 грн. оборотних активів.
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Середній залишок оборотних активів / Чистий дохід;	Показник, зворотний коефіцієнту оборотності; це сума оборотних активів, авансованих на 1 грн. виручки від реалізації продукції. Чим менший коефіцієнт завантаження, тим ефективніше використовуються оборотні активи.
Коефіцієнт прибутковості оборотних активів	Чистий прибуток / Середній залишок оборотних активів;	Характеризує величину прибутку, що припадає на одну грошову одиницю вартості оборотних активів
Тривалість одного обороту	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів;	Це середній час (в днях), за який підприємству повертаються його вкладення в оборотні активи у вигляді чистого доходу від реалізації.
Сума вивільнення оборотних активів за рахунок прискорення оборотності	Ододенний чистий дохід від реалізації * (Середня тривалість одного обороту у базисному періоді — Середня тривалість одного обороту у звітному періоді	Зменшення тривалості обороту свідчить про поліпшення використання оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів можна оцінити за їх абсолютним та відносним вивільненням з обороту.
Матеріаломісткість виробленої на підприємстві продукції	Матеріальні витрати / Чистий дохід	Характеризує рівень використання матеріальних оборотних активів і показує, скільки матеріальних ресурсів використано в процесі виробництва одиниці продукції

Сучасна методика розрахунку показників ефективності використання оборотних активів з урахуванням галузевої належності та специфіки діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід з урахуванням певного виду продукції (послуг) / Середній залишок оборотних активів;	Обсяг реалізованого певного виду продукції (послуг) в розрахунку на 1 грн. оборотних активів.
Величина певного виду оборотних активів на 1 од. продукції (послуг)	Вартість певного виду оборотного активу / Чистий дохід від реалізації окремого виду продукції (послуг);	Характеризує витрати певного виду оборотного активу у розрахунку на 1 од. окремого виду продукції (послуг).
Коефіцієнт ефективності планування оборотних активів	Фактичні залишки оборотних активів / Заплановані залишки за кожною складовою структури оборотних активів;	Цей коефіцієнт допомагає розрахувати кількість оборотних активів, необхідних для ефективного та безперервного виробництва
Коефіцієнт зміни вартості оборотних активів	Залишки оборотних активів / Процентне відношення інфляції за період чи зміну кон'юнктура на ринку;	Характеризує ефективність використання оборотних активів з подальшим використанням
Коефіцієнт втрати властивостей	Кількість оборотних активів / Вартість природного збитку оборотних активів за аналізований період;	їх у виробничому процесі з урахуванням втрати ними певних властивостей.
Коефіцієнт збереження залишку оборотних активів	Коефіцієнт зміни вартості залишку оборотних активів * Коефіцієнт втрати властивостей;	

Таким чином, сучасна методика розрахунку показників оцінки ефективності використання оборотних активів з урахуванням галузевої належності та специфіки діяльності підприємства враховує сезонні залишки запасів, що створюються в галузях, де сировина та товари надходять протягом року нерівномірно, отже, для окремих підприємств необхідно не лише планувати залишки оборотних активів, але й потрібно вміти управляти ними. Саме для цього доцільно ввести коефіцієнт ефектив-

ності планування оборотних активів. У зв'язку з тим, що залишки оборотних активів повинні бути ефективно використані у наступному виробничому циклі, необхідно також врахувати втрату ними властивостей, саме для цього доцільно було б ввести коефіцієнт збереження залишку оборотних активів.

Проаналізував традиційну методика розрахунку показників ефективності використання оборотних активів підприємства, можливо зробити висновок, що у теперішній час економісти вважають за доцільне оцінювати ефективність використання оборотних активів підприємства шляхом вибору декількох найважливіших показників. У зв'язку з цим, більш доцільно використовувати сучасну методика розрахунку показників, що враховує галузевої належності та специфіку діяльності окремого підприємства.

Література

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. — К.: Знання — Прес, 2006. — 287 с.
2. Боди З. Финансы / З. Боди, Р. Мертон. — М.: Вильямс, 2007. — 592 с.
3. Фінансовий аналіз / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. Н. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. — К.: КНЕУ, 2009. — 592 с.
4. Сухарський В. С. Економічний словник / В. С. Сухарський. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2010. — 328 с.
5. Ящук Д. Л. Дослідження методології управління оборотними активами підприємств в умовах кризи / Д. Л. Ящук // Вісник економічного транспорту і промисловості. — 2013. — № 32. — с. 52–57.
6. Соляник Л. Г. Оборотні засоби промислового підприємства: оптимізація управління: монографія / за ред. О. С. Галушко. — Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2014. — 239 с.